

Gaziantep'te Suriyeli Sığınmacılar ve Turizm

Syrian Refugees and Tourism in Gaziantep

Nalan IŞIK*

Gamze EFE[∞]

Öz

Türkiye'nin Ortadoğu ile köprüsünü sağlayan Gaziantep, son on yılda turizm alanında en cazip destinasyonlar arasında yerini almıştır. Zengin tarihi ve kültürel dokusu özellikle mutfağının dünya mutfaklarının sayılı lezzetlerinden sayılması nedeniyle kültür ve gastronomi turizminin odak noktası olmuştur. Bununla birlikte 2011'den itibaren coğrafi yakınlık nedeniyle Türkiye'ye yönelik Suriyeli göçünden etkilenerek en fazla Suriyeli sığınmacı ağırlayan illerden biridir. Bu çerçevede bu makale çalışmasında Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak Gaziantep'te turizm çalışanlarına 2020 yılı Ağustos ve Ekim aylarında iki ölçekten oluşan anket uygulanması gerçekleştirilmiştir. Ampirik analiz sonuçlarına göre Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine olumlu etkisi olduğu; ancak turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacılar hakkındaki genel değerlendirmelerinin olumlu olmadığı bulgularına ulaşılmıştır. Her iki ölçek arasındaki korelasyon analizinde pozitif yönlü ve zayıf bir korelasyon ilişkisi bulunmuştur. Elde edilen bulgular ve saha çalışmasındaki gözlemler sonucunda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli Sığınmacılar, Turizm, Gaziantep, Anket analizi

Abstract

Gaziantep, providing a bridge between Turkey and the Middle East, in the field of tourism in the last decade has taken its place among the most attractive destinations. Its rich historical and cultural texture has become the focal point of culture and gastronomy tourism, especially because its cuisine is considered one of the few tastes of the world cuisines. However, due to geographical proximity together from 2011 influenced by Syrian immigration to Turkey it is one of the more Syrian refugees hosted in the province. In this context, this article study aimed to determine the effects of Syrian refugees on Gaziantep tourism. For this purpose, a questionnaire consisting of two scales was applied to tourism workers in Gaziantep in August and October 2020. According to the results of empirical analysis Syrian refugees have a positive effect on Gaziantep tourism; However, it was found that the overall evaluations of the tourism workers about the Syrian refugees were not positive. A positive and weak correlation was found in the correlation analysis between both scales. As a result of the findings and observations in the field study, suggestions were made.

Keywords: Syrian refugees, Tourism, Gaziantep, Survey Analysis

Giriş

Bir ülkeden farklı bir ülkeye bireysel ve/veya topluluk halinde gerçekleştirilen nüfus hareketlilikleri olarak ifade edilen uluslararası göç, hem göç eylemini gerçekleştiren hem de göç edilen ülke için sosyal, ekonomik, çevresel etkileri olan küresel ve yerel öneme sahip bir olgudur (Lee, 1966). Türkiye, coğrafi ve stratejik konumu nedeniyle yüzyıllardır uluslararası göçler için bir geçiş ülkesi olmuştur (Apak, 2014). Türkiye'ye yönelik uluslararası göç hareketlerinin en önemlisi 2010 yılı Tunus'ta başlayan Arap Bahar'ının devamında ortaya çıkan Suriye iç savaşı sonucu gerçekleşmiştir. Arap Bahar'ının etkisiyle Suriye'de yaşanan çatışmalar genel bir güvensizlik ve huzursuzluk ortamı oluşturmuş ve Suriyeliler hayatlarını korumak

* Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi

[∞] Yüksek Lisans, Gaziantep Üniversitesi

endişesiyle başta Türkiye olmak üzere sınır ülkelerine göç etmeye başlamışlardır. Suriyelilerin bu göç sürecine Türkiye, “açık kapı” politikasıyla cevap vermiştir. Gerçekleşen iç savaş sonucunda sayısal olarak on bir milyon insanın yaşamlarını devam ettirebilmelerinde muhtaç konuma gelmiş, yedi milyona yakın insan, Suriye’den göç etmek zorunda kalmıştır. Bu çerçevede Türkiye, en çok Suriyeli sığınmacı kabul eden ülkelerden biri olmuştur (Kap, 2014: 30)

Türkiye’ye yönelik Suriyeli göçü, 29 Nisan 2011 tarihli ilk toplu insan hareketi ile başlamıştır. Hatay ili Yayladağı ilçesindeki Cilvegözü sınır kapısından Türkiye’ye giriş yapan 252 Suriye vatandaşı, ilk mülteci topluluğunu oluşturmuş ve Hatay’da geçici konaklamaları için yerleştirilmişlerdir. İlk önceleri Türkiye’yi Avrupa’ya geçiş için köprü olarak gören Suriyeliler, zamanla Türkiye’yi yerleşebilecekleri bir alan olarak görmüşlerdir. Bu göç hakkında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), “*yakın tarihte görülen en büyük göç dalgası*” ifadesini kullanmıştır. Türkiye’deki geçici koruma altındaki kayıtlı Suriyeli sayısı, 18 Kasım 2020 tarihi itibarıyla toplam 3.635.410 kişidir (<https://multeciler.org.tr>, 2020). Belirtilen rakamlar kayıtlı bulunan Suriyelileri ifade etmektedir. Gaziantep’in Suriye ile sınırının olması nedeniyle Gaziantep de oldukça yüksek oranlarda Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapmaya başlamıştır. 1 Ağustos 2019 itibarıyla Gaziantep’te 445.154 Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır ve bu sayı Gaziantep il nüfusunun % 21,94’dür (<https://multeciler.org.tr>, 2019). Böylece, Suriyeli sığınmacıların en yoğun yaşadığı il olan İstanbul’un arkasından Gaziantep, ikinci sırada yer almaktadır.

İki bin yıllık İpek Yolu üzerinde kurulan Gaziantep, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin tüm tarımsal ürünlerinin işlendiği, iç ve dış pazara sunulduğu önemli bir sanayi ve ticaret merkezi olmasının yanında kültürel özellikleri, tarihi değerleriyle cazip turizm destinasyonlarından biridir. Evliya Çelebi, ünlü eseri Seyahatname’sinde Gaziantep’i “*Şehr-i Ayıntab-ı Cihan*” yani “*dünyanın göz bebeği olan şehir*” anlamında bahsetmiştir. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), 400’ün üzerinde yemek çeşidi olan Gaziantep’i 2015’de “Yaratıcı Şehirler Ağına” almıştır (Bulut, 2015; Gökırmaklı vd., 2017). Kültürün önemli bir parçası olan yiyecek ve içecek kültürü, Gaziantep’in gastronomi turizminde yıldız şehir konumuna gelmesine katkıda bulunmuştur. 2020 yılının Mart ayından itibaren COVID-19 pandemisi nedeniyle alınan kısıtlayıcı tedbirler nedeniyle Gaziantep’i ziyaret eden turist sayısında düşüş olmakla birlikte 2019’da turist sayısı 200.000’i geçmiştir. Turist sayısındaki artış 2000’li yıllarla karşılaştırıldığında %150’yi geçmektedir (TURSAB Gaziantep Raporu, 2020).

Turistik çekim merkezi olan Gaziantep’te konaklama, yiyecek içecek, ulaşım, seyahat, rekreasyon hizmeti sunan turizm işletmeleri de hem nitelik hem de nicelik açısından gelişmiştir. Oysaki Gaziantep’te on yıldır yaşayan Suriyeli sığınmacıların gastronomi, kültür turizmi başta olmak üzere turizm alanında önemli ilerlemeler kaydeden Gaziantep turizmini etkileyip etkilemediği, etkilemiş ise olumlu olup olmadığı hususları bilinmemekte ve etkin bir uyum sürecinin yürütülmesi için araştırılması gerekmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, Gaziantep’teki turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkisini değerlendirmelerinin ve Suriyeli sığınmacılara yönelik düşüncelerinin araştırılması, durum tespitinin yapılmasıdır. Çalışma bu yönüyle Suriyeli sığınmacılara ilişkin turizm çalışanlarının algısını ölçerken konuya ilişkin veri oluşmasına da katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Ayrıca göç ve turizm ilişkisinin önemini anlaşılması ile konuya ilişkin politika önerilerinin oluşturulmasına katkı sunması da amaçlar arasındadır. Bu çalışma literatürde az sayıda yer alan göç ve turizm konulu çalışmalar içerisinde bir örnek oluşturacağından önemlidir. Çalışmanın gelecekte planlanan yeni akademik çalışmalara ve kamu ve/veya özel sektörün alacağı kararlara yol gösterici olması beklenmektedir. Buna ek olarak çalışmanın göç-turizm ilişkisine yerel

yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve eğitim kurumlarının dikkatinin çekilmesiyle turizm sektörü için tasarlanan faaliyet, proje ve yatırımlarda göç olgusunun değerlendirilmesine kılavuzluk görevi sunacağı düşünülmektedir.

Giriş bölümünün ardından konuya ilişkin literatür örneklerine yer verilmektedir. Devamında anket verilerinin analizine ilişkin yöntem kısaca izah edilerek saha çalışmasının bulguları ortaya konmaktadır. Son olarak elde edilen bulgular çerçevesinde öneriler sunulmaktadır.

Literatür Örnekleri

Yirminci yüzyılın ikinci yarısına kadar turizm ve göç çalışmaları birbirinden bağımsız olarak gelişmiştir. Bu nedenle literatürde sosyal, sağlık ve fen bilimleri alanında göç ve/veya Suriyeli sığınmacıları içeren farklı içerikte çalışmalara yoğun bir şekilde rastlanmakla birlikte göç ve/veya Suriyeli sığınmacılar ile turizmi bir arada inceleyen araştırmalar sınırlı sayıdadır. Bu kısımda göç/Suriyeli sığınmacılar ile turizm ilişkilerini içeren literatür örneklerine yer verilmektedir.

Lardies (1999), iki Akdeniz bölgesine yönelik kuzey-Avrupa göçünü anket yöntemiyle incelemiş ve küçük turizm işletmelerinde çalışan kuzey-Avrupalı girişimcilerin özelliklerini tanımlamıştır. Turizm sektöründe yer alan kuzey Avrupalı girişimcilerin güney Avrupa bölgelerine göç akışlarını incelendiğinde şirket oluşumunda yaşam tarzına göre çalışma ihtiyacının daha motive edici olduğu görülmüştür. Yazar sonuçların uluslararası göç teorisinin bu yeni göç akışlarını açıklamak için çok az şey sunduğunu ve iş ile hizmet sunumundan ziyade bir tüketim meselesi olarak görülmesi gerektiğini belirtmiştir.

Williams ve Hall (2000), turizm ve göç arasındaki bağlantılara dair çalışmaları daha geniş sosyal bilim tartışmalarına yerleştirme ihtiyacını vurgulayarak işgücü göçünü, geri dönüş göçünü, girişimci göçünü, emeklilik göçünü ve ikinci evlerin özelliklerini tartışmıştır. Göç ve turizm arasında teorik ve metodolojik bağlantıları araştırmış. Sonuç olarak bireylerin yaşam seyri ile göç yolları ve seyahat kariyerleri arasındaki ilişki olduğunu; bazı göçmenlerin turizmin düzenlenmesindeki boşluklardan nasıl yararlanabileceği ve buna ilişkin hükümetin ve yönetişimin rolünün önemini; hem turizm hem de turizmle ilgili göçün kültürel, ekonomik, çevresel etkilerinin dağılımı ve karşılıklı etkileşimi ile kimliklerin, kişisel ve mekân imajlarının yaratılmasında turizm ve göçün ilişkisi olduğunu ifade etmiştir.

O'Reilly (2003), İspanya'daki İngiliz göçmenlerin turizmle ilgili göç biçimlerinin göç deneyimlerini derinlemesine araştırmak için etnografik verilere odaklanmıştır. Emeklilik göçmenleri, girişimci göçmenler ve tüketim öncülüğündeki ekonomik olarak aktif göçmenlerin turist olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir. Makalede turizmin sürekli değişimden rahatsız olan bazı göçmen grupları için gerilim unsuru olabileceğine değinmiştir.

Lundmark (2006), çalışmasında turizm işgücü hareketliliği ve İsveç'in Åre ve Malung adlı iki dağ belediyesine yönelik göç hareketlerini incelenmiştir. Bu çerçevede geçici turizm işgücü göçünün turizm işçilerinin kalıcı göçüne yol açıp açmadığını araştırmıştır. Araştırma, 1991–2001 yılları arasındaki bireysel gözlemleri içeren uzunlamasına bir veritabanı materyaline dayanmaktadır. Belediyelerin turizmde göçmen istihdam etme eğiliminin diğerlerine göre daha yüksek olduğu gösterilmiştir. Sonuçlar ayrıca, belediyelerin daha sonra dağ belediyelerine kalıcı olarak göç etmesi durumunda turizm istihdamına geçici işçi göçüne karışan görece az sayıda insanın olduğunu, ancak turizm sektöründeki istihdamın, uzun mesafeli taşıtların vaka belediyelerine iç göçü için önemli olduğunu göstermektedir. Bunun nedeni, mevsimsel olarak turizm istihdamına göç etme nedeninin yaşam tarzı ile ilgili olduğu ve kalıcı olması amaçlanmadığı ileri sürülmektedir.

Leitão ve Shahbaz (2012), dinamik panel veri (GMM metodu) analizleri ile 1995-2008 yıllarında Portekiz’de turizm talebi ile göç arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre göç ile turizm talebi arasında pozitif bir ilişki olduğu tespit etmiştir..

Akgündüz vd. (2015) geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin, yoğun olarak yaşadığı 10 kenti gıda fiyatlarındaki, konut fiyatlarındaki ve istihdam oranlarındaki değişimi diğer 71 ili kontrol değişkeni olarak kullanarak incelemişlerdir. Çalışma sonucunda, söz konusu illerde Suriye göçünden kaynaklı konut fiyatlarının yükseldiği, gıda fiyatlarında anlamlı bir değişime rastlanmadığı ve istihdam üzerinde de anlamlı bir değişim yaşanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Cengiz (2015), yaptığı Zorunlu Göçün Mekânsal Etkileri ve Yerel Halkın Algısı; Kilis Örneği” adlı çalışmasında, Suriye’de yaşanan savaş ve siyasi krizin neden olduğu göçlerin, Kilis şehrinin kimliğini ne şekilde etkilediğini incelemiştir. Ayrıca söz konusu göçlerin, şehri mekânsal açıdan nasıl şekillendiğini belirlemek ve yerli halkın göçlere ve göçmenlere karşı olan algılarını belirlenmesi hedeflenmiştir. Kilis’e gelen göçmenlerin, mekânsal açıdan etkileri ele alınarak bu etkilerin yerli halk tarafından göçmenlere yönelik tutumlarını ve sonrasında gerçekleşen kültürel etkileşimler belirlenmiştir.

Harunoğulları (2016) ise yaptığı “Suriyeli Sığınmacıların Kilis Şehrindeki Mekânsal, Kültürel ve Ekonomik Etkileri” isimli çalışmasında, Kilis’te yaşayan Suriyeli göçmenlerin mekân yaratma, kültürel ve mekânsal uyum aşamaları, mekâna ve şehrin ekonomik yapısına olan etkilerini ele almıştır. Alan çalışması kapsamında şehrin çeşitli mahallerinde bulunan 140 Suriyeli sığınmacı ile yüz yüze anket, derinlemesine mülakat ve katılımcı gözlem tekniğini kullanmıştır. Harunoğulları bu çalışması ile, sığınmacı göçlerinin şehir üzerinde yarattığı etkileri, sosyal, mekânsal, kültürel ve ekonomik açıdan değerlendirmiş ve farklılık ve yaşanan sorunları ortaya çıkarmayı hedeflemiştir.

Timčák vd.(2016), turizmle ilgili süreçler ile AB’ye yönelik Suriyeli sığınmacı göçünün göç dalgası arasındaki olası bağlantıyı araştırmışlardır. Bunun için bir anket kullanılarak, göçün potansiyel turizm müşterilerinin görünümü ve satın alma öncesi değerlendirmeleri üzerindeki etkisini analiz etmişlerdir. Sonuç olarak göçün geleneksel turizm üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu ve göçmenlerin bulunduğu yerlerde turizm altyapısına yapılan yatırımları azaltma eğiliminde olduğunu ancak aynı zamanda göçmenlere turizmle ilgili yeni hizmetlerin ortaya çıkmasına da neden olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Göçün gönüllülük, karanlık turizm ve savaş turizmi gibi bazı turizm türlerine de ilgiyi artırdığını; buna karşın göçün meydana geldiği veya etkisinin olduğu bölgelere yönelik turistlerin ilgisinin azaldığını tespit etmişlerdir.

Pappas ve Papatheodorou (2017), Suriye, Afganistan ve Irak’tan Yunanistan’a yönelik 2015-16 mülteci krizinin turizm etkilerine odaklanmaktadır. Yunanistan algısı üzerindeki etkilerini ve gelen turistlerin beklenen tepkilerini incelemişlerdir. Mültecilere güvenlik ve kültürel açıdan bakılma şekli, mülteciler ve ev sahibi topluluklar arasındaki etkileşim, Yunan turizm konaklama sektörünün krizle yüzleştğinde aldığı kararlar analiz edilmiştir. Bulanık küme-niteliksel karşılaştırmalı analiz kullanan bu makalede ülke çapında 811 turizm konaklama yöneticisine anketi uygulanmıştır. Sonuçlar, mülteci merkezli yönelim, ziyaretçi-yerel halk bağına vurgu ve ev sahibi toplulukların turizm üzerindeki davranışsal etkisini açıklayan katılımcıların kararlarının üç grupta toplandığını ortaya koymuştur.

Gümüş (2018) tarafından “Suriye’den Türkiye’ye Göçün Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yansımaları (Gaziantep Örneği)” isimli yüksek lisans tezi yazılmıştır. Çalışmanın kapsamında Gaziantep’e göç etmiş olan Suriyeli vatandaşların yaşadıkları sorunların anket yoluyla tespit edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca çalışmanın ikinci basamağında Gaziantep’in yerli halkıyla görüşmeler yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda Suriyeli göçmenlerin yaşadıkları sorunlar ile

Gaziantep'in yerli halkı arasında yaşanan sorunlar tespit edilmiş ve çözüm önerileri sunulmuştur.

Musarò ve Moralli (2019), hareket özgürlüğünün sosyal tabakalaşmanın ana unsuru haline geldiği bir dünyada turizm ve göçün aynı madalyonun iki yüzü olduğunu ve ilişkili fenomenler genellikle zıt ve çelişkili imgeler, klişeler ve duygularla bağlantılı bulunduğunu belirtmiştir. Göçmenleri ve sığınmacıları ve turistlerin ekonomik fayda sağladığını belirterek göç ve turizmin alternatif temsillerinin sosyal aktörler tarafından nasıl birlikte inşa edilebileceğine ışık tutmaktadır. Göç ve turizm ile ilgili alternatif anlatıların nasıl benimsediğini, yeniden yapılandırıldığını, yeniden inşa edildiğini ve hayata geçirildiğini araştırmıştır.

Santos vd. (2019), Portekiz örneğini kullanarak göçmenlerin beklentileri ve algılarının kırsal kalkınmaya katkıda bulunmak için sürdürülebilir turizm gelişimi ve ortak planlamaya yön verip vermediğini araştırmıştır. 5157 Portekizli göçmene yönelik bir anket uygulanması yoluyla elde edilen sonuçlar, Portekiz'de turizm alanında aktif yaşta (29-39 yaş) ve kırsal alanda bir evi olan göçmenlerin geri dönme, yatırım yapma ve iş bulma eğiliminin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca bu alanda daha fazla eğitim ve mesleki deneyime sahip olduklarını da tespit edilmiştir. Benzer şekilde, bu göçmenlerin deneyimleri ve göçmenlik özellikleri dikkate alındığında, Güney Avrupa ülkelerinden gelen göçmenlerin geri dönüşünün bu ülkelerin kırsal kesimlerinde turizmin gelişmesine katkı sağlama ihtimalinin güçlü olduğu ileri sürülmektedir.

Provenzano (2020), turizm ve göç arasındaki bağı 2000–2015 döneminde Avrupa Birliği ülkelerinde karmaşık ağ analizi ve yerçekimi modelleri tercih ederek incelemiştir. İncelenen her yıl için, sırasıyla göç hareketleri ve turizm akımlarının bağlantısını kurmaya çalışmıştır. Korelasyon analizleri sonucunda turizm ve göç ağları için oldukça benzer bir topolojik yapı ve Avrupa Birliği içindeki turizm ve göç hareketleri arasında önemli ve karşılıklı bir doğrudan etki tespit etmişlerdir. Buna karşın turizm-göç bağında herhangi bir dolaylı nedensellik ilişki bulamamışlardır.

Sunulan literatür örnekleri incelendiğinde genel olarak göç ve/veya Suriyeli sığınmacıların hareketlerinin turizm üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu yönünde bulgulara ulaşıldığı söylenebilir.

Araştırmanın Yöntemi

Turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkilerinin ve Suriyeli sığınmacılar hakkındaki genel görüşlerinin değerlendirildiği çalışmada birincil veri toplama tekniklerinden anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan anket formunun oluşturulmasında Pappas ve Papatheodorou'nun (2017) çalışmasında kullanılan ölçekten faydalanılmış, uzman görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir ve yine uzman görüşleri doğrultusunda 3 ifadenin yer aldığı ikinci yeni bir ölçek geliştirilerek forma eklenmiştir. Hazırlanan anket formu, Gaziantep'teki yiyecek-içecek işletmeleri, konaklama işletmeleri, ulaştırma işletmeleri, seyahat acenteleri, turistik ve hediyeleşme işletmelerinin çalışanları, yöneticileri, işletme sahipleri, işletme ortakları ve müdürlerine uygulanmış ve sorulara cevap vermeleri istenmiştir. Bu araştırmada geliştirilen anket formu 3 bölümden oluşmaktadır. Anket formunun ilk bölümünde katılımcıların demografik ve tanıtıcı bilgilerinin tespit edilmesine yönelik 11 soru bulunmaktadır. Anket formunun ikinci bölümünde turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkilerini değerlendirmeleri amacıyla 23 ifadeden oluşan beşli Likert tipi sorular bulunmaktadır. Likert tarzı ifadeler, "5 kesinlikle katılıyorum",

“4 katılıyorum”, “3 ne katılıyorum ne katılmıyorum”, “2 katılmıyorum”, “1 kesinlikle katılmıyorum” şeklinde derecelendirilmiştir. Anket formunun son bölümünde ise katılımcıların Suriyeli sığınmacılar hakkındaki genel tutumlarının tespitine yönelik üçlü Likert tipi 3 ifade yer almıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin istatistiksel analizlerinin yapılmasında, SPSS 21.0 for Windows istatistik paket programı kullanılmıştır.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda hazırlanan hipotezler şu şekilde belirlenmiştir:

H1: Turizm çalışanları, Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine olumlu etkide bulunduğunu değerlendirmektedir.

H2: Turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacılara dair genel görüşleri olumludur.

H3: Turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkilerini değerlendirdikleri ölçek ile Suriyeli sığınmacılara dair genel görüşlerinin değerlendirildiği ölçek arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır.

Bu araştırmanın evrenini, Gaziantep’in merkez ilçeleri olan Şahinbey ve Şehitkâmil ilçelerinde faaliyette bulunan 23 turizm yatırım belgeli lokanta, 49 turizm işletme belgeli otel, 13 turizm yatırım belgeli otel, 16 belediye belgeli otel, 129 turizm işletme belgeli A grubu seyahat acentesi, ulaştırma işletmeleri ve turistik ve hediyelik eşya işletmesi çalışanları oluşturmaktadır (gaziantep.ktb.gov.tr,2020). Bu işletmelerde yaklaşık olarak 2000 kişinin çalıştığı tahmin edilmektedir. Anketler, 2020 yılının Ağustos ve Ekim ayları içerisinde toplamda 200’e yakın turizm işlemlerine ulaşılarak 543 turizm çalışanına yüz yüze uygulanmıştır. Eksik ve hatalı doldurulduğu tespit edilen 24 anket, analize dâhil edilmemiştir. Analize alınan 519 anket, Tablo 1’de sunulan en üst örneklem sayısından daha fazla olduğundan araştırma örnekleminin araştırma evrenini temsil ettiği kanısına ulaşılmıştır.

Tablo 1: Evren Büyüklüklerine Karşılık Gelen Örneklem Büyüklükleri
N: Evren Büyüklüğü, S: Örneklem Büyüklüğü

N-S	N-S	N-S	N-S	N-S
10-10	100-80	280-162	800-260	2800-338
15-14	110-86	290-165	850-265	3000-341
20-19	120-92	300-169	900-269	3500-346
25-24	130-97	320-175	950-274	4000-351
30-28	140-103	340-181	1000-278	4500-354
35-32	150-108	360-186	1100-285	5000-357
40-36	160-113	380-191	1200-291	6000-361
45-40	170-118	400-196	1300-297	7000-364
50-44	180-123	420-201	1400-302	8000-367
55-48	190-127	440-205	1500-306	9000-368
60-52	200-132	460-210	1600-310	10000-370
65-56	210-136	480-214	1700-313	15000-375
70-59	220-140	500-217	1800-317	20000-377
75-63	230-144	550-226	1900-320	30000-379
80-66	240-148	600-234	2000-322	40000-380
85-70	250-152	650-242	2200-327	50000-381
90-73	260-155	700-248	2400-331	75000-382
95-76	270-159	750-254	2600-335	100000-384

Kaynak: Ural ve Kılıç, 2018, 43

Bilimsel araştırmaların birçoğunda araştırmanın asıl uygulamasına geçmeden önce anket formlarının anlaşılabilir olduğuna veya ankette eksik ya da yanlış soruların olup olmadığına bakılması önerilmektedir (Altunışık, 2019). Güvenilirlik, ölçekte bulunan soruların kendi aralarında tutarlılığının olup olmadığına bakılmasıdır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin

güvenirliğini belirlemek için “Cronbach’s Alpha” değeri hesaplanmıştır. Tablo 2’de sunulduğu üzere Gaziantep’te turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkilerinin değerlendirildiği ölçeğin değerinin 0,762; Gaziantep’te turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacılara dair genel görüşlerinin değerlendirildiği ölçeğin değerinin 0,691 olduğu tespit edilmiştir. Katsayı aralığı $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir. Katsayısı aralığı $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir. Katsayı aralığı $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilir, katsayısı aralığı $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek güvenilirliktedir (Akbulut, 2010, 80). Buna göre her iki ölçeğin de “*oldukça güvenilir*” olduğu kabul edilmiştir.

Tablo 2: Araştırma Ölçeklerinin Cronbach’s Alpha değerleri

Ölçeğin ismi	Cronbach’s Alpha değeri	
	Faktör Analizi Öncesi Değer	Faktör Analizi Sonrası Değer
Turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkilerini değerlendirmeleri	0,788	0,762
Turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacılar hakkında genel görüşleri	0,691	0,691

Gaziantep turizm çalışanlarının, Suriyeli sığınmacıların turizme etkisini değerlendirdikleri ve Suriyeli sığınmacılar hakkındaki genel görüşlerinin değerlendirilmesine yönelik hangi analizlerin uygulanması gerektiğini tespit etmek için verilerin normal dağılıp dağılmadığına bakılmıştır. Bunun için öncelikli olarak “Kolmogorov-Smirnov Testi” yapılmış ve her iki ölçeğin de anlamlı bir değere sahip olduğu görülmüştür ($p \leq 0,05$). Bir diğer güçlü ve güvenilir test olan çarpıklık-basıklık (Skewness-Kurtosis) testi de uygulanmış olup katsayı değerlerine bakılmıştır. Çarpıklık-basıklık normal dağılım değer katsayı aralığı $-2/+2$ olarak belirtilmiştir (Karagöz ve Ekici, 2004). Turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkilerinin değerlendirildiği ölçeğinin çarpıklık değerinin $-0,609$; basıklık değerinin $,708$ olduğu ve Gaziantep’te turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacılar hakkında genel görüşlerinin değerlendirildiği ölçeğin çarpıklık değerinin $-1,080$; basıklık değerinin 265 olduğu tespit edilmiştir. Buna göre verilerin normal dağılım gösterdiği kanaatine varılmıştır. İlgili ölçeklere ilişkin analizi sonuçları Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3: Ölçeklerin Normallik Testleri

Ölçeğin ismi	Basıklık (Skewness) Değeri	Çarpıklık (Kurtosis) Değeri	Kolmogrov-Smirnov Testi
Turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkilerini değerlendirmeleri	$-0,609$	$,708$	$\leq 0,000$
Turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacılar hakkında genel görüşleri	$-1,080$	$,265$	$\leq 0,000$

Yapılan analizler sonucunda verilerin normal dağılım göstermesi göz önünde bulundurularak söz konusu araştırmanın veri setinin frekans ve yüzde analizi ile aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır.

Her iki ölçeğe de açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucuna göre Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkilerini değerlendirdikleri ölçeğin 6 boyut ve bu boyutlara bağlı 22 ifadeye sahip olduğu tespit edilmiştir. 22 ifadenin 1’i düşük faktör yüküne

sahip olduğu için ölçekten çıkarılmıştır. Turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacılar hakkında genel görüşlerini oluşturan ölçeğin ise üç ifade ile tek boyutta toplandığı tespit edilmiştir. Elde edilen verilere betimleyici analiz teknikleri kullanılarak her iki ölçek arasındaki ilişkinin ortaya konması için korelasyon analizi yapılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde ampirik analiz bulguları yer almaktadır. Öncelikle araştırmaya katılan turizm çalışanlarının demografik ve tanıtıcı özellikleri sunulmuştur. Ardından araştırmada ortaya konulan hipotezlerin testlerine dair analiz bulguları paylaşılmıştır.

Turizm Çalışanlarının Demografik ve Tanıtıcı Özelliklere İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu kısmında Gaziantep'te turizm çalışanlarının demografik ve tanıtıcı özellikleri ile sektörde çalışma pozisyonları, süreleri ve çalışılan işletme türüne ilişkin bilgilerin belirlenmesi amacıyla frekans ve yüzde analizleri yapılmış ve Tablo 4 ve Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 4: Turizm Çalışanlarının Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Analizleri

Değişkenler	N (Sayı)	% (Yüzde)
Cinsiyet		
Kadın	178	34,3
Erkek	341	65,7
Toplam	519	100
Yaş		
18-25 yaş	113	21,8
26-35 yaş	183	35,3
36-45 yaş	149	28,7
46-55 yaş	57	11,0
56 yaş ve üzeri	17	3,3
Toplam	519	100
Medeni durum		
Evli	319	61,5
Bekâr	200	38,5
Toplam	519	100
Eğitim Durumu		
İlköğretim	134	25,8
Lise	205	39,5
Önlisans	74	14,3
Lisans	87	16,8
Yüksek Lisans/ Doktora	19	3,7
Toplam	519	100
Aylık Ortalama Gelir Düzeyi		
2000 TL ve altı	27	5,2
2001TL - 4000 TL	321	61,8
4001 TL – 6000 TL	130	25,0
6001 TL ve üzeri	41	7,9
Toplam	519	100

Tablo 2'de sunulduğu üzere ankete katılan turizm çalışanlarının %65,7'sinin erkeklerden, %34,3'ünün kadınlardan oluştuğu; %21,8'inin 18-25 yaş, %35,3'ünün 26-35 yaş, %28,7'sinin 36-45 yaş ve %11,0'ünün 46-55 yaş, 3,3'ünün ise 56 yaş ve üzeri aralığında bulunduğu; %61,5'i evli, %38,5'inin bekâr olduğu; %25,8'inin ilköğretim mezunu, %39,5'inin

lise mezunu, %14,3'ünün ön lisans mezunu, %16,8'inin lisans mezunu, %3,7'sinin yüksek lisans / doktora mezunu olduğu görülmüştür. Katılımcıların %5,2'si 2000 TL. ve altı aylık gelire sahipken, %61,8'i 2001 TL. – 4000 TL., %25'inin 4001 – 6000 TL. aylık gelire, %7,9'unun 6001 TL. ve üzeri aylık gelire sahip olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5: Turizm Çalışanlarının Sektördeki Durumlarını Tanımlayan Özellikleri

Değişken	N (Sayı)	% (Yüzde)
Turizm alanıyla ilgili bir eğitim aldınız mı?		
Evet	184	35,5
Hayır	335	64,5
Toplam	519	100
Cevabınız 'evet' ise eğitim düzeyiniz nedir?		
Lise	70	38,8
Meslek Yüksek Okulu	32	17,4
Fakülte	37	20,1
Yüksek Lisans/ Doktora	14	7,6
Diğer	31	16,8
Toplam	184	100
Sektörde kaç yıldır çalışıyorsunuz?		
1 yıldan az	45	8,7
1-5 Yıl	190	36,6
6-10 Yıl	157	30,3
11 Yıl Ve Üzeri	127	24,5
Toplam	519	100
Bu işletmede kaç yıldır çalışıyorsunuz?		
1 yıldan az	145	27,9
1-5 Yıl	248	47,8
6-10 Yıl	67	12,9
11 Yıl Ve Üzeri	59	11,4
Toplam	519	100
Çalıştığınız işletme türünü belirtiniz:		
Yiyecek içecek işletmesi	204	39,3
Konaklama işletmesi	150	28,9
Ulaştırma işletmesi	40	7,7
Seyahat acentesi	76	14,6
Turistik ve hediyelik eşya işletmesi	49	9,4
Toplam	519	100
İşletmede hangi pozisyonda çalışmaktasınız?		
Genel müdür	115	22,2
Genel müdür yardımcısı	26	5,0
Departman müdürü	22	4,2
Departman şefi	28	5,4
İşletme sahibi	44	8,5
İşletme ortağı	17	3,3
Sorumlu müdür	49	9,4
İşgören	214	41,2
Stajyer	4	,8
Toplam	519	100

İlgili tabloya göre katılımcıların %35,5'inin turizm alanında eğitilmiş, %64,5'inin eğitim almadığı; turizm eğitimi alanların da %38,8'inin lise, %17,4'ünün meslek yüksekokulu, %20,1'inin fakülte, %7,6'sının yüksek lisans / doktora, %16,8'inin ise diğer seçeneğini işaretlediği tespit edilmiştir. Katılımcıların %8,7'sinin 1yıldan az, %36,6'sının 1-5 yıl,

%30,3'ünün 6-10 yıl ve %24,5'inin 11 yıl ve üzerinde çalıştığı; anketin uygulandığı sırada çalıştıkları işyerinde ise %27,9'unun 1 yıldan az, %47,8'inin 1-5 yıl, %30,3'ünün 6-10 yıl, %11,4'ünün ise 11 yıl ve üzerinde çalışma faaliyetinde buldukları görülmektedir. Katılımcıların çalıştıkları işletme türü analizinde %39,3'ünün yiyecek içecek, %28,9'unun konaklama, %7,7'sinin ulaştırma, %14,6'sının seyahat acentesinde, %9,4'ünün de turistik ve hediyelik eşya işletmesinde çalıştığı sonucuna varılmıştır. Son olarak çalışanlara çalıştıkları pozisyon sorulmuş ve %22,2'sinin genel müdür, %5,0'ının genel müdür yardımcısı, %4,2'sinin departman müdürü, %5,4'ünün departman şefi, %8,5'inin işletme sahibi, %3,3'ünün işletme ortağı, %9,4'ünün sorumlu müdür, %41,2'sinin işgören, %8'inin ise stajyer olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Turizm Çalışanlarının Suriyeli Sığınmacıların Gaziantep Turizmine Etkilerinin Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu kısmında turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkilerini değerlendirmeleri ile Suriyeli sığınmacılar hakkındaki genel görüşlerine yönelik analiz sonucunda elde edilen verilerin ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin bulgular, Tablo 6'da sunulmaktadır. İlgili tabloya göre turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkilerine dair değerlendirmelerinin genel olarak “yüksek düzeyde (\bar{x} : 3,72, s.s: 0,487)” olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkilerini değerlendirmeleri boyutlara göre incelendiğinde “destinasyon imajı” boyutu (\bar{x} : 3,71, s.s: 1,115), “temel ihtiyaçların temini” boyutu (\bar{x} : 4,00, s.s: 0,801), “Gaziantep turizmine etkisi” boyutu (\bar{x} : 3,60, s.s: 0,754), “şehir atmosferine etkisi” boyutu (\bar{x} : 3,72, s.s: 1,091), “sığınmacıların özellikleri” boyutu (\bar{x} : 3,71, s.s: 0,788) ve son olarak “reklam ve bağlılık” boyutuna (\bar{x} : 3,61, s.s:1,127) ilişkin ise “yüksek düzeyde” görüşe sahip olunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkilerini değerlendirdikleri ölçekte yer alan en yüksek ve en düşük düzeydeki ifadelerin ortaya konulması da araştırmanın sonuçlarının belirlenmesi için gereklidir. Bu kapsamda “*destinasyon imajı*” boyutu içerisinde yer alan “Suriyeli sığınmacılar, Gaziantep'in kültürel destinasyon algısını olumlu etkilemektedir (\bar{x} : 3,87; s.s: 1,265)” ifadesinin en yüksek, “Suriyeli sığınmacılar, Gaziantep'in gastronomi destinasyonu algısını olumlu etkilemektedir (\bar{x} : 3,28; s.s: 1,465)” ifadesinin ise en düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6: Turizm Çalışanlarının Suriyeli Sığınmacıların Gaziantep Turizmine Etkilerini Değerlendirdikleri Ölçekteki İfadelerin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

İfadeler		\bar{x} (Aritmetik Ortalama)	s.s. (Standart sapma)
Destinasyon imajı	Suriyeli sığınmacılar, Gaziantep'in temiz turizm destinasyon algısını olumlu etkilemektedir.	3,86	1,264
	Suriyeli sığınmacılar, Gaziantep'in, güvenli turizm destinasyon algısını olumlu etkilemektedir.	3,82	1,292
	Suriyeli sığınmacılar, Gaziantep'in kültürel destinasyon algısını olumlu etkilemektedir.	3,87	1,265
	Suriyeli sığınmacılar, Gaziantep'in gastronomi destinasyonu algısını olumlu etkilemektedir	3,28	1,465
	Genel ortalama	3,71	1,115
Temel ihtiyaçların temini	Çeşitli kurumlar tarafından Gaziantep'te Suriyeli sığınmacılara yeme-içme imkânı sağlanmaktadır.	4,02	,933
	Çeşitli kurumlar tarafından Gaziantep'te Suriyeli sığınmacılara barınma imkanı sağlanmaktadır.	3,97	,976
	Çeşitli kurumlar tarafından Gaziantep'te Suriyeli sığınmacıların giyinme ihtiyaçları giderilmektedir.	3,98	,975

	Gaziantep'te faaliyet gösteren turizm işletmeleri, Suriyeli sığınmacılara iş imkânı sağlamaktadır.	4,01	,995
	Genel ortalama	4,00	,801
Gaziantep turizmine etkisi	Suriyeli sığınmacılar, Gaziantep'teki turizm işletmelerinin işletme politikalarını gözden geçirmesine neden olmaktadır.	3,52	1,166
	Gaziantep'i ziyaret eden turistler, genellikle Suriyeli sığınmacı krizi olduğu konusunda hemfikirdirler.	3,91	1,058
	Suriyeli sığınmacılar, Gaziantep'te faaliyet gösteren turizm işletmelerinin gelir kaybına neden olmaktadır.	3,47	1,188
	Suriyeli sığınmacılar, Gaziantep'te faaliyet gösteren turizm işletmelerinde yeni yatırımların yapılmasına neden olmaktadır.	3,04	1,277
	Gaziantep'i ziyaret eden turistler, genellikle Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz ifadeler kullanmaktadır.	3,98	,953
	Genel ortalama	3,60	,754
	Şehir atmosferine etkisi	Gaziantep'te yaşayan Suriyeli sığınmacılar, genellikle güvensiz şehir atmosferi oluşturmaktadır.	3,81
Gaziantep'te yaşayan Suriyeli sığınmacılar, toplum içerisinde genellikle ölçüyü aşan hareketler sergilemektedir.		3,90	1,199
Suriyeli sığınmacılar, Gaziantep'in pahalı bir destinasyon olduğu algısına yol açmaktadır.		3,43	1,445
Genel ortalama		3,72	1,091
Sığınmacıların özellikleri	Gaziantep'te yaşayan Suriyeli sığınmacılar, geleneklerine çok bağlıdır.	3,27	1,171
	Suriyeli sığınmacılar, Gaziantep'te faaliyet gösteren turizm işletmelerinde daha ucuz ücret/ maaş ile istihdam edilmektedir.	3,82	1,225
	Gaziantep'te yaşayan Suriyeli sığınmacıların sayısı çok fazladır.	4,35	,957
	Gaziantep'te yaşayan Suriyeli sığınmacılar, genellikle gündelik kurallara (trafik, ortak yaşam vb.) saygı göstermemektedir.	3,39	1,201
	Genel ortalama	3,71	,788
Reklam ve bağlılık	Gaziantep'te yaşayan Suriyeli sığınmacılar, dinlerine çok bağlıdır.	3,68	1,295
	Suriyeli sığınmacılar, Gaziantep'te faaliyet gösteren turizm işletmelerinin reklam çalışmalarının artırmasına neden olmaktadır.	3,53	1,339
	Genel ortalama	3,61	1,127
	Tüm boyutların genel ortalaması	3,72	,487

Not: *1,00-1,79: Oldukça Düşük Düzey; 1,80-2,59: Düşük Düzeyde; 2,60-3,39: Orta Düzeyde; 3,40-4,19: Yüksek Düzeyde; 4,20- 5,00: Çok Yüksek Düzeyde

“*Temel ihtiyaçların temini*” boyutu içerisinde yer alan “Çeşitli kurumlar tarafından Gaziantep'te Suriyeli sığınmacılara yeme-içme imkânı sağlanmaktadır (\bar{x} : 4,02; s.s.: ,933)” ifadesinin en yüksek, “Çeşitli kurumlar tarafından Gaziantep'te Suriyeli sığınmacılara barınma imkânı sağlanmaktadır (\bar{x} : 3,97; s.s.: ,976)” ifadesinin ise en düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

“*Gaziantep Turizm Etkisi*” boyutu içerisinde yer alan “Gaziantep'i ziyaret eden turistler, genellikle Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz ifadeler kullanmaktadır (\bar{x} : 3,98; s.s.: ,953)” ifadesinin en yüksek, “Suriyeli sığınmacılar, Gaziantep'te faaliyet gösteren turizm işletmelerinde yeni yatırımların yapılmasına neden olmaktadır (\bar{x} : 3,04; s.s.: 1,277)” ifadesinin ise en düşük düzeyde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

“*Şehir Atmosferine Etkisi*” boyutu içerisinde yer alan “Gaziantep'te yaşayan Suriyeli sığınmacılar, toplum içerisinde genellikle ölçüyü aşan hareketler sergilemektedir. (\bar{x} : 3,90; s.s.: 1,199)” ifadesinin en yüksek, “Suriyeli sığınmacılar, Gaziantep'in pahalı bir destinasyon olduğu algısına yol açmaktadır (\bar{x} : 3,43; s.s.: 1,445)” ifadesinin ise en düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

“*Sığınmacıların Özellikleri*” boyutu içerisinde yer alan “Gaziantep'te yaşayan Suriyeli sığınmacıların sayısı çok fazladır (\bar{x} : 4,35; s.s.: ,957)” ifadesinin en yüksek, “Gaziantep'te

yaşayan Suriyeli sığınmacılar, geleneklerine çok bağlıdır (\bar{x} : 3,27; s.s: 171,)” ifadesinin ise en düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“*Reklam ve bağlılık*” boyutu içerisinde yer alan “Gaziantep'te yaşayan Suriyeli sığınmacılar, dinlerine çok bağlıdır (\bar{x} : 3,68; s.s: 1,295)” ifadesinin en yüksek, “Suriyeli sığınmacılar, Gaziantep'te faaliyet gösteren turizm işletmelerinin reklam çalışmalarının artmasına neden olmaktadır. (\bar{x} : 3,53; s.s: 1,339)” ifadesinin ise en düşük düzeyde olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Tüm boyutların genel ortalamasına ilişkin veriler incelendiğinde genel ortalamaya ilişkin aritmetik ortalamanın \bar{x} : 3.72 olması sonucu elde edildiğinden “*H1: Turizm çalışanları Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine olumlu etkide bulunduğunu değerlendirmektedir*” hipotezi kabul edilmiştir.

Turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacılar hakkında genel görüşlerinin değerlendirildiği ölçeğin analiz sonucunda elde edilen verilerin ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin bulguları Tablo 7’de sunulmaktadır.

Tablo 7: Turizm Çalışanlarının Suriyeli Sığınmacılar Hakkında Genel Görüşlerinin Değerlendirildiği Ölçekteki İfadelerin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

İfadeler	\bar{x} (Aritmetik Ortalama)	s.s. (Standart Sapma)
Bir turizm çalışanı olarak Suriyeli sığınmacılara bakış açım olumludur.	2,48	,630
Bir turizm çalışanı olarak Suriyeli sığınmacıları ayrı bir vatandaş olarak görüyorum.	2,53	,699
Bir turizm çalışanı olarak genel anlamda Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine olumlu bir katkı sağladıklarını düşünüyorum.	2,56	,665
Genel ortalama	2,52	,523

Not: *1,00-1,79: Oldukça Düşük Düzey; 1,80-2,59: Düşük Düzeyde; 2,60-3,39: Orta Düzeyde; 3,40-4,19: Yüksek Düzeyde; 4,20- 5,00: Çok Yüksek Düzeyde

Turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacılar hakkında genel görüşlerinin değerlendirildiği ölçekte yer alan “Bir turizm çalışanı olarak genel anlamda Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine olumlu bir katkı sağladıklarını düşünüyorum (\bar{x} : 2,56; s.s: ,665)” ifadesinin en yüksek, “Bir turizm çalışanı olarak Suriyeli sığınmacılara bakış açım olumludur (\bar{x} : 3,48; s.s: ,630)” ifadesinin ise en düşük düzeyde olduğu tespit edilmekle birlikte; her bir ifadenin aritmetik ortalamasının düşük düzeyde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacılar hakkında genel görüşlerinin değerlendirildiği ölçeğin genel ortalamasına dair aritmetik ortalamanın \bar{x} : 2.52 olduğu tespit edilmiş ve “*H2: Turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacılara dair genel görüşleri olumludur.*” hipotezi ret edilmiştir.

Turizm Çalışanlarının Suriyeli Sığınmacıların Gaziantep Turizmine Etkilerini Değerlendirmeleri ile Suriyeli Sığınmacılar Hakkında Genel Görüşlerine Yönelik Korelasyon Analizi

Araştırmanın bu bölümünde turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkilerine dair değerlendirmeleri ile genel görüşleri arasındaki ilişki ve bu ilişkinin derecesinin tespit edilmesi amacıyla korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Korelasyon analizi, iki değişken arasındaki ilişki düzeyinin ve yönünün belirlenmesine yönelik yapılan bir analiz yöntemidir. Söz konusu değişkenlere ilişkin verilerin normal dağılım göstermesi durumunda değişkenler arasındaki ilişki, Pearson korelasyon katsayısı ile belirlenmektedir (Altunışık vd.,

2019). Pearson korelasyon katsayısı (r), değişkenler arasındaki doğrusal ilişkinin derecesi ve yönünün tespiti için en sık kullanılan katsayıdır. Pearson korelasyon analizinde $p \leq 0,05$ ise, iki değişken arasında doğrusal ilişki bulunduğu söylenebilir ve r katsayısı -1 ile +1 arasında değişen değerler alır. Bu katsayı ilişkinin yönünü ve kuvvetini göstermektedir. Pearson korelasyon katsayısının alacağı artı değer ilişkinin doğru orantılı, eksi değer ise ters orantılı olduğunu göstermektedir. Genel olarak değişkenler arasındaki değer 0,50'nin altında olması korelasyonun zayıf, 0,50 ile 0,70 arasında olması korelasyonun orta ve 0,70'in üzerinde olması ise korelasyonun güçlü bir ilişkiyi gösterdiği söylenebilir (Akbulut, 2010: 52).

Tablo 8: Turizm Çalışanlarının Suriyeli Sığınmacıların Gaziantep Turizmine Etkilerini Değerlendirmeleri ile Suriyeli Sığınmacılar Hakkında Genel Görüşlerine Yönelik Korelasyon Analizi

Ölçekler		Turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkilerini değerlendirmeleri	Turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacılar hakkındaki genel görüşleri
Turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkilerini değerlendirmeleri	Pearson Katsayısı (r)	1	0,205*
	Anlamlılık (p)		0,000
Turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacılar hakkındaki genel görüşleri	Pearson Katsayısı (r)	0,205*	1
	Anlamlılık (p)	0,000	

Tablo 8’de sunulduğu üzere turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkilerini değerlendirmeleri ile Suriyeli sığınmacılar hakkındaki genel görüşleri arasında bir ilişki olduğu bulgusu elde edilmiştir. İstatistiksel olarak anlamlı ($p=0,000 \leq 0,05$), pozitif yönlü ve “zayıf” ($r=0,205$) düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkilerini değerlendirmelerinin Suriyeli sığınmacılar hakkındaki genel görüşleri üzerinde zayıf bir faktör olduğu ifade edilebilir. Sonuç olarak “H3: Turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkilerini değerlendirdikleri ölçek ile Suriyeli sığınmacılara dair genel görüşlerinin değerlendirildiği ölçek arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır” hipotezi kabul edilmiştir.

Sonuç

Gastronomi, kültür turizmi başta olmak üzere turizm alanında önemli ilerlemeler kaydeden Gaziantep, 2011’de Arap Baharı olarak bilinen gösterilerle başlayan ve Suriye iç savaşından kaçmak zorunda kalan binlerce sığınmacıya kapılarını açan illerden biridir. 18 Ağustos 2020 itibarıyla Gaziantep’te 450 bin 480 Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır ve bu sayı il nüfusunun neredeyse %21’lik dilimine karşılık gelmektedir. Bu bağlamda Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmini etkileyip etkilemediği hususu ve bu etkinin olumlu veya olumsuz olup olmadığı önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada Gaziantep turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkilerini değerlendirmeleri ile Suriyeli sığınmacılar hakkındaki genel görüşleri araştırılmıştır. Bunun için Gaziantep’te 519 turizm çalışanına iki ölçekli anket uygulanmıştır. Ampirik analiz sonuçlarına göre Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine olumlu etkisi olduğu; ancak turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacılar hakkındaki genel değerlendirmelerinin olumlu olmadığı bulgularına ulaşılmıştır. Her iki ölçek arasındaki korelasyon analizinde pozitif yönlü ve zayıf bir korelasyon ilişkisi bulunmuştur.

Taş ve Tekkanat (2018) “Yerel Halk ve Suriyeli Sığınmacılar Arasında Bir Kent: Elâzığ Örneği” adlı yapılan araştırma kapsamında Suriyeli sığınmacıların Elâzığ’a yerleşmeleriyle, Elâzığ kenti ve yerel halk üzerinde ne gibi değişimlere ve problemlere neden olduklarını ortaya koymayı amaçlanmıştır. Çalışmada Suriyeli sığınmacıların Türkiye’ye yerleşmeleriyle, ülkenin ekonomik yapısını olumsuz yönde etkiledikleri, ülke kaynaklarının sığınmacılara harcandığı, kentlerdeki işsizlik oranlarını arttırdıkları ve yerleştikleri bölgelerde kira fiyatlarının artmasına yol açtıkları düşüncesine sahip olan Elâzığ halkı, bu gibi nedenlerle sığınmacılara yönelik olumsuz tutumlar sergilediği tespit edilmiştir. Kukoğlu (2015) “Suriyeli Sığınmacılar ve Türkiye’ye Etkileri” adlı yaptığı araştırmada yerel halktan 10 kişiyle ve 10 Suriyeli sığınmacı ile mülakatlar yapmış, ayrıca konu ile ilgili uzman olan 7 kişi ile de görüşmüştür. Araştırma sonucunda genel olarak halkın Suriyeli sığınmacılara verilen vatandaşlıklardan çok rahatsız oldukları ve genel olarak olumsuz bir algıya sahip oldukları tespit edilmiştir. Doğan (2019), “Yabancı İle Bir Arada Yaşama ve Ötekileştirme: Mardin Halkının Bakışından Suriyeli Sığınmacılar” adlı çalışmada Yerli halkın Suriyeli sığınmacılara olan yaklaşımının nasıl olduğunu araştırmıştır. Araştırma verileri incelendiğinde yerli halkın sergiledikleri önyargılı yaklaşımlar ve olumsuz nitelendirmeler üzerinden Suriyeli sığınmacılara güven duymadıkları tespit edilmiştir. Gaziantep ile yakın coğrafyada yer alan ve turizm açısından çekici destinasyonlar arasında yer alan illerde yapılan ampirik araştırmalardan elde edilen sonuçlar, bu araştırmadan elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Bu çerçevede ampirik analizden elde edilen sonuçlar doğrultusunda Suriyeli sığınmacılara dair olumsuz kanıları gidermeye yönelik ve Gaziantep turizmüne Suriyeli sığınmacıların katkılarını artırmaya yönelik öneriler şu şekilde sıralanabilir:

➤ Araştırma sonucunda “Katılımcıların Suriyeli Sığınmacıların Gaziantep Turizmüne Etkisinin Değerlendirilmesi” ölçeğinden elde edilen bulgulara göre turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacıların turizm üzerindeki etkilerinin olumlu ve bilincinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna ek olarak turizm çalışanları, kamu yönetimlerinin Suriyeli sığınmacılar ve sorunları hakkında bilinçli olduğunu ancak sorunların çözümüne ilişkin uygulama alanında yeterli olmadıklarını düşündükleri sonucu tespit edilmiştir. Bu nedenle turizm çalışanlarının refahı ve güvenliği ile turizm sektörünün sürdürülebilirliği için kamu ve özel sektör karar vericilerinin sahada sorunların çözümüne proaktif faaliyetlerle yaklaşması önerilmektedir.

➤ Araştırma sonucunda “Çalışanların Sığınmacılar Hakkında Genel Görüşleri” ölçeğinden elde edilen bulgular sonucunda turizm çalışanları tarafından Suriyeli sığınmacıların kabul ve uyum sürecinin istenen düzeyde gerçekleşmediği öngörüsüne ulaşılmıştır. Bu konuda devlet, üniversite ve sivil toplum kuruluşlarının da katılımı ile yerel halka yönelik göç, sığınmacılar, toplumsal uyum gibi konularda eğitimler hayata geçirilmelidir. Suriyeli sığınmacılar ile yerel halkın kaynaştırılması amacıyla kamu yönetimleri tarafından spor, sanat alanlarında her iki toplumun bir araya getirilmesi ve her iki halkı içine alan sosyal eğlence, turistik gezi ve kültürel aktivitelerin düzenlenmesi yakınlaşma ve uyuma katkı sunabilir. Böylece turizm sektörünü ilgilendiren faaliyetler de uyum sürecinin içinde yer almış olacaktır.

➤ Araştırma sonucunda elde edilen “şehir atmosferine etkisi” boyutunun bulgularından hareketle özellikle sınır güvenliğinin artırılması, göçle ilgili kurumlarda turizm sektörüyle ilgilenen alt birimlerin oluşturulması ve Gaziantep ilinin güvenliğini tehlikeye atan, toplum huzurunu bozan ve suça karışan sığınmacılara yönelik hukuki yaptırımların gözden geçirilmesi ve uygulanması konusunda hassas davranılması önerilmektedir.

➤ Araştırma bulguları, katılımcıların “destinasyon imajı” boyutuna önemli düzeyde algıya sahip olduğuna işaret etmektedir. Buna göre katılımcılar Suriyeli sığınmacıların Gaziantep destinasyon imajını olumsuz yönde etkilediklerini düşünmektedir. Bu nedenle turizmle ilgili kamu ve özel sektör kurumlarının Gaziantep’in turistik destinasyon olma özelliğini etkileyen alt ve üst yapı yeterliliklerini incelenmesi ve eksiklikleri gidermesi; turistik alanların kullanımına ilişkin Arapça, Türkçe, İngilizce işaretlemelere yer verilerek ve Suriyeli sığınmacıların bilgilendirilmesi önerilmektedir.

➤ Araştırmanın bulgularına göre katılımcıların “temel ihtiyaçların temini” boyutunu önemli düzeyde algıladıkları ve Suriyeli sığınmacılara yapılan bazı yardımların (maddi destek, sağlık kurumlarında öncelik tanınması vb.) fazla olduğunu düşünerek rahatsız oldukları sonucuna ulaşılmaktadır. Bu duruma çözüm olarak yardımların gerçekleştirilmesinde şeffaflık ilkesinin gözetilmesi ve bu yardımlara yerel halkın gönüllü katılımının sağlanması önerilmektedir. Bunun sonucunda yerel halkın kafasındaki soru işaretleri giderilmiş olur ve sığınmacılarla yerel halk arasındaki uyum ve kabul süreci hızlanabilir.

➤ Turizm çalışanlarının Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkilerini değerlendirmesine ilişkin ifadelerin sonuçlarına göre “Suriyeli sığınmacılar, Gaziantep’te faaliyet gösteren turizm işletmelerinde daha ucuz ücret / maaş ile istihdam edilmektedir” ifadesine yüksek düzeyde katılım sağlamışlardır. Buradan hareketle kamu otoritelerinin turizm işletmelerini sık sık denetlemesi önerilmektedir. Böylece sığınmacıların çok düşük ücretler karşılığında çalışmalarının önüne geçilebilir, sığınmacılarla turizm çalışanları arasında ucuz işgücü sebebiyle oluşan haksız rekabet engellenebilir ve turizm işletmelerinin bu konudaki rahatsızlığı giderilmiş olur.

➤ Turizm alanında faaliyet gösteren tüm aktörlerin katılımının sağlandığı iş birliğine dayalı Suriyeli sığınmacı ve turizm konulu toplantılar düzenlenerek sorunun sektöre etkileri tartışılmalı, turizme sosyolojik, politik ve ekonomik etkileri düzenli aralıklarla değerlendirilmeli ve elde edilen sonuçlar sürdürülebilir çözümlere rehber oluşturmalıdır.

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde daha sonra yapılacak çalışmalara fayda sağlayacak öneriler şu şekilde sıralanabilir:

➤ Araştırma alanı ile ilgili çalışmalar incelendiğinde Suriyeli sığınmacılar ve turizm kapsamında yeterli çalışmalar yapılmadığı belirlenmiştir. Turizm ve göç konulu akademik araştırmaların farklı mekân, zamanlar için gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

➤ Bu araştırma sadece Gaziantep’te turizm işletmelerinin Suriyeli sığınmacılar hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi amacıyla turizm çalışanlarına uygulanmıştır. Suriyeli sığınmacıların Gaziantep turizmine etkisinin ölçülmesi için şehre gelen turistlere yönelik, yerel halka ve Suriyeli sığınmacılara yönelik araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Araştırmacıların bizzat anketin uygulanması sırasında gözlemlendiği ve turizm çalışanları tarafından sözlü olarak ifade edilerek anket formlarına not edilen bilgilere göre öneriler:

➤ Bu anket uygulanırken araştırmacılar, katılımcı söylemlerinden Suriyeli sığınmacı göçüyle kiralarda artış olduğu ve kiralık ev bulma sıkıntısının her geçen gün arttığı bilgisini edinmiştir. Ayrıca Suriyeli sığınmacıların Gaziantep’te kendilerine ait özellikle yiyecek içecek işletmeleri açmalarının ve çalışmalarının Gaziantep’te turizm işletmelerinde gelir kaybı yarattığı algısı olduğu gözlenmiştir. Turizm işletmelerinde Suriyeli sığınmacıların daha ucuz ücretle istihdam edilmeleri nedeniyle de yerli halkın turizm işletmelerinde iş bulmada zorlandıkları; Suriyeli işçi çalıştıran ile Suriyeli işçi çalıştırmayan turizm işletmeleri arasında

haksız rekabet ortaya çıkması gibi ekonomik etkilere yol açtığı belirtilmiştir. Bu sorunlara karşı kayıt dışı işçi çalıştıran turizm işletmelerinin denetlenmesi ve ilgili durumların tespit edilmesi halinde yasal işlemlerin uygulanması önem arz etmektedir. Ayrıca Suriyeli sığınmacıların açtıkları turizm işletmelerinde yasal düzenlemelerinin olup olmadığının gözden geçirilmesi ve buna ilişkin hukuki yeni düzenlemelerin oluşturulması önerilmektedir.

➤ Suriyeli sığınmacı krizinin devamında Gaziantep'teki özel sektörün ve kamu sektörün ciddi şekilde etkilendiği gözlenmiştir. Katılımcılar, Suriyeli sığınmacı hareketi sonucunda Gaziantep destinasyonunda turizm ve turizmden gelen gelirlerinin azaldığını anket formlarına ek not olarak kaydetmiştir. Bu nedenle turizm yatırımlarının ve turizm çalışanlarına yönelik teşviklerin güçlendirilmesi önerilmektedir.

➤ Araştırmacılar tarafından katılımcıların anket sorularını cevaplarırken Suriyelilere karşı ayrımcı, ötekileştiren ve dışlayan söylemlerde bulunması ve Suriyeli sığınmacılara ilişkin olumsuz tavırlar sergilediklerinin gözlenmiş olması “Çalışanların Sığınmacılar Hakkında Genel Görüşleri” ne ilişkin ölçeğin H2 hipotezi ile red edilmesini desteklemektedir. Bu nedenle turizm sektörünü de içine alacak şekilde Suriyeli sığınmacıların entegrasyonunda halkla ilişkiler çalışmalarından yararlanılması, broşür, ilan panoları, sosyal medya uygulamaları gibi pazarlama faaliyetleriyle yerel halkın algısını olumlu hale getirmeye yönelik projelere destek verilmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Akbulut, Y. (2010). Sosyal Bilimlerde SPSS Uygulamaları, İdeal Kültür Yayıncılık, 1.Baskı, İstanbul.
- Akgündüz, Y., Van Den Berg, M. ve Hassink, W.H. (2015). The Impact Of Refugee Crises On Host Labor Markets: The Case Of The Syrian Refugee Crisis, *Iza Discussion Paper*, No: 8841.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2019). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS uygulamalı, 10. Baskı, Sakarya Kitabevi, Sakarya.
- Apak, H. (2014). Suriyeli Göçmenlerin Kente Uyumları: Mardin Örneği, *Mukaddime*, 5(2): 53-70.
- Bulut, E. (2015). Gaziantep Turizmi ve Sürdürülebilirlik: Yerel Halk Bakış Açısı Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Cengiz, D. (2015). Zorunlu Göçün Mekansal Etkileri ve Yerel Halkın Algısı; Kilis Örneği, *Electronic Turkish Studies*, 10(2), 102-122.
- Doğan, F. (2019). Yabancı İle Bir Arada Yaşama Ve Ötekileştirme: Mardin Halkının Bakışından Suriyeli Sığınmacılar, Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Ekici, S., ve Tuncel, G. (2015). *Göç ve İnsan, Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 9-22.
- Gümüş A. K. (2018). Suriye'den Türkiye'ye Göçün Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yansımaları (Gaziantep Örneği) Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Gökırmaklı, Ç., Balcı, F., Bayram, M., Kaplan, M., Bayram, Ö. ve Tiryakioğlu, A., (2017). Gaziantep'in Bazı Geleneksel Lezzetlerinin Tarihsel Gelişimi, *Journal Of Tourism And Gastronomy Studies*, 5(4): 59-69.
- Harunoğulları, M. (2016), Suriyeli Sığınmacıların Kilis Şehrindeki Mekânsal, Kültürel ve Ekonomik Etkileri, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar*, 9(45): 1307-9581.

Kap, D. (2014). Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatandaşları, *Akademik Perspektif*, 30- 35.

Karagöz, Y., & Ekici, S. (2004). Sosyal bilimlerde yapılan uygulamalı araştırmalarda kullanılan istatistiksel teknikler ve ölçekler. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(1), 25-43.

Kukoğlu, N. (2019). Suriyeli Sığınmacılar ve Türkiye'ye Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Lardiés, R. (1999). Migration and tourism entrepreneurship: North-European immigrants in Cataluña and Languedoc. *International Journal of Population Geography*, 5(6), 477-491.

Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47-57.

Leitão, N. C., ve Shahbaz, M. (2012). Migration and tourism demand. Theoretical and Applied Economics, 39-48.

Lundmark, L. (2006). Mobility, migration and seasonal tourism employment: Evidence from Swedish mountain municipalities. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 6(3), 197-213.

Musarò, P., ve Moralli, M. (2019). De-Bordering Narratives on Tourism and Migration. A Participatory Action-Research on Two Innovative Italian Practices. *Italian Journal of Sociology of Education*, 11(2).

O'Reilly, K. (2003). When is a tourist? The articulation of tourism and migration in Spain's Costa del Sol. *Tourist studies*, 3(3), 301-317.

Pappas, N., & Papatheodorou, A. (2017). Tourism and the refugee crisis in Greece: Perceptions and decision-making of accommodation providers. *Tourism Management*, 63, 31-41.

Provenzano, D. (2020). The migration–tourism nexus in the EU28. *Tourism Economics*, 26(8), 1374-1393.

Santos, R., Castanho, R. A., ve Lousada, S. (2019). Return migration and tourism sustainability in portugal: Extracting opportunities for sustainable common planning in southern europe. *Sustainability*, 11(22), 6468.

Taş, D., ve Tekkanat, S. S. Yerel Halk ve Suriyeli Sığınmacılar Arasında Bir Kent: Elâziğ Örneği. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(4), 77-90.

Timčák, G. M., Jablonská, J., ve Ondřejová, B. (2016). Migration and tourism. *Journal of Environmental Management & Tourism*, 7(4 (16)), 706.

Tursab (2020). Covid 19'un Turizme Etkileri ve Gaziantep Turizminin Geleceği Kasım 2020, Gaziantep Raporu.

Ural, A., ve Kılıç, İ. (2018). Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi. Detay Yayıncılık, Ankara.

Williams, A. M., ve Hall, C. M. (2000). Tourism and migration: new relationships between production and consumption. *Tourism geographies*, 2(1), 5-27.

<https://gaziantep.ktb.gov.tr/TR-127978/oteller-ve-lokantalar.html>, 25.12.2020

<https://muleteciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>, 25.11.2020.
